

Morgen zal ik haar nodig hebben...

Wat apart kan een sfeer na zo'n voetbalwedstrijd zijn. Ik deed voor de verandering weer eens mee en toen ik na afloop nog even buiten liep, ja, dan is er even een andere wereld. Mensen die zomaar lachen naar elkaar. Een fietser steekt een duim op: wat waren ze goed. Even loop ik op met een Turkse jongen – dezelfde de goede kant op* – en hij zegt: ik ben zo blij – ik gun het ze, echt waar. Al moet Turkije natuurlijk ook nog – en we lachen allebei.

Thuis buig ik me weer over de overweging van vandaag. Hebt u dat ook wel eens dat je soms heimwee kunt hebben naar die 60er-70er jaren, mei '68 vorige maand herdacht? Als je dat allemaal nog eens leest: wat een élan! Ik weet zelf nog dat ik op de televisie zag dat de musical Hair in Amsterdam werd opgevoerd en dat ik dacht: in die stad wil ik wonen! (alsof het 't nieuwe Jeruzalem was..) En iets van dat zelfde - wie hier toen al was, weet 't - was natuurlijk ook hier! Mijn hemel, wat is er van over?

Van Dorothee Sölle, 5 jaar geleden overleden, wordt wel gezegd dat van de theologen zij degene is die de ideeën van die jaren 60 het beste heeft bewaard. Wat een vrouw was dat. Die de hele zaak bij elkaar pakte: een herstelde wereld, heelheid van de schepping en alle mensen. Nooit meer Vietnam. Arbeidsverhoudingen, machtsverhoudingen, man vrouw en seksualiteit er nog bij in, opgenomen in één grote utopie (wie kent dat woord nog?), met het woord God daarbij niet als een keuze, waar je ook nog aan kunt doen, maar als de grote verbindende schakel. Ik kan wel zeggen dat zij een reisgezel voor me geweest is, me misschien wel gered heeft voor de kerk. Zij was de enige theoloog die boeken schreef die ook gewone mensen lazen. We dronken haar woorden in.

In de afgelopen weken kon je haar naam weer zien opduiken: heilig vuur, maar ook randverschijnsel in de kerken - ze werd niet overal gewaardeerd. Haar terechte overtuiging dat het heil ook buiten de kerk te vinden is, sloot wel naadloos aan bij de behoefte van hen die de kerken verlieten. En haar haast kritiekloze opstelling tegenover communisme en socialisme – 't was allemaal van die tijd. Ook ik sloot me bij Christenen voor het Socialisme aan. We werden geïnspireerd en geactiveerd en we hadden veel durf. En we hadden ook iets moederigs, net als Sölle zelf iets verbetens soms – later kon ik daar ook buikpijn van krijgen. En in sommige opzichten ook iets naïefs: Wel de negatieve gevolgen van het westers – kapitalistisch- imperialisme in beeld brengen, maar misschien toch iets te weinig de vruchten van onze welvaart en ontwikkeling. Die toch ook de wereld zijn ingegaan. We zijn er niet alleen maar slechter van geworden! Niet te vergeten de waarde van democratie, die in het Oostblok wel ontbrak. Maar dat wilden we toen niet zien. Ik denk Dorothee Solle ook niet zo erg. Of we konden het eenvoudig niet.

En tegelijk: wat was het inspirerend dat over de grenzen van de kerken heen zoeken van verbindingen. Uit de zuilen, met engagement en altijd vanuit het bijbelse verhaal van Jezus Messias, voor Dorothee Sölle een diepe overtuiging dat dat een ander verhaal is. Over liefde die hopen doet. Op menswaardigheid in 't groot, maar ook in 't klein, waar ze uit eigen ervaring wist hoe moeilijk het al kan zijn met één ander de liefde te leren. "t Was verzet en gebed in één. En dat was in de kerken ongelooflijk nieuw. En als af en toe in ons midden weer stemmen opgaan het 'politiek avondgebed' weer op een of andere manier vorm te geven, niet als toen natuurlijk, maar zo eigentijds dat ook wij er nog blij van worden – er begint dan bij mij altijd iets te tintelen.. met meer eigentijdse muziek? Creatieve vormen? Van mij mag het! Zullen we het gewoon nog eens proberen?

Hoe het leven zelf je blind maken kan - Wat zij daarover heeft geschreven maakt haar wat mij betreft van onvergetelijke waarde. Het begint misschien wel als zij, leeftijdsgenoot van Anne

Frank de schrik beschrijft die ze ervaart bij het nalezen van haar eigen dagboeken uit de jaren 40-45. En daar niet het meisje aantreft waarop ze had gehoopt maar een heel gewone tiener die nauwelijks doorheeft wat er in de wereld rondom gebeurt, dat althans niet kan peilen. Dat in de tram een meisje, gele ster verborgen onder haar tas langs het achterbalkon ziet wegvluchten als er 2 soldaten binnenkomen. En haar niet achterna durft gaan. Dat in november '45 als ze bij toeval hoort dat haar eigen vader een kwart jood is, minderwaardigheidsgevoelens daarover niet onderdrukken kan en opgelucht schrijft dat dat uiteindelijk toch maar een achtste is. Omdat 't toch minder is, denkt ze zelf... Die te midden van alle gebeurtenissen in die oorlog gewoon haar boeken leest, muziek luistert, meisje wordt, dweperig, romantisch, zoals dat soms met pubermeisjes gaat. Haar eerste verliefdheden beleeft.. En radeloos in 1945 schrijft als ze Duitsland ten onder ziet gaan en in armoede vervallen: 'De grote oorlog loopt ten einde. De Führer is gevallen. Bijna alle legerkorpsen gecapituleerd. Ik probeer er niet aan te denken.' En ook: "Ik lees Hölderlin, Shakespeare en Sophocles"... En ook: "Ik zal een wapenrusting voor mezelf smeden. Morgen zal ik haar nodig hebben".

In 1975 schreef Sölle, een eerste boekje over religieuze ervaring. De heenreis: niet over verzet en politiek en mensenrechten in de eerste plaats, maar over de binnenkant: mystiek. Een protestantse vrouw over Meister Eckhart, de stilte van binnen, de waarde van de psalmen en de sprookjes van Grimm. Nog later uitgewerkt in een prachtig boek: *Mystiek en Verzet*, waar die twee voorgoed bij elkaar gaan horen. Stel je voor dat ik niet mijn binnenkant had ontdekt, niet de romantiek in mezelf bewaard. Die toch ook verlangen is, hoop, liefde, god. Als ik dat niet had leren kennen toen de wereld rondom in oorlog was én leren bewaren - hoe had ik ooit kunnen blijven geloven in die nieuwe hemel en die nieuwe aarde uit het visioen van Johannes: dat geloof dat het anders kan en beter.. arbeid, samenleven, liefde, seksualiteit, al die dingen: als ik er niet al een klein beetje vanbinnen van had geproefd en er zo naar leren verlangen. Wat mooi dat ze dat 'wapenrusting' noemt. Schoonheid, onverbrokkeldheid, heelheid in jezelf meedragen, kennelijk helpen ze ook om ons te verweren en ons niet omver te laten blazen door de wereld in al haar verbrokkeldheid rondom. En precies in die binnenkant schuilt voor Dorothee Sölle ook die Ander met een hoofdletter. Als een stil verlangen of in een door haar graag aan de mystici ontleende term 'stil geschreeuw'. En zo ging ze te rade bij Martin Buber en de grote mystici: Teresa van Avila. God houdt van jÓu wordt gezegd. God zal jÓu beschermen. Maar, draai het eens om: wat als wij niet god beschermen. Door alles heen God vasthouden?

Niet ons door God laten vasthouden, maar zelf god vasthouden! Ik zal JÓu beschermen, God. Wees maar niet bang. Ik blijf bij je. We geven het niet op.

Zoals god mensen nodig heeft, maar mensen god. Als een groot verlangen en een kostbaar innerlijk weten, en een heel kwetsbare! schat. In die dichterlijkheid heb ik wel iets gevonden van Dorothee Sölle dat ik graag meeneem. Die wederkerigheid tussen god en mensen. Die noodzaak van het bewaren, Misschien kom ik daarom wel hier. God als een schat die bewaard moet in mij. Om mijn eigen spankracht te bewaren in de moeizame wereld waarin ik leef. En juist zo misschien wel scherper te zien – ik hoop het maar, waar het op aan komt als we het spoor van Jezus hoog willen houden. En – in alle gebrekkigheid – toch maar proberen te doen! De liefde tot God boven alles. En uit god naar de naaste, zoveel als jezelf. Liefde die groter is dan een ideaal of een systeem maar uiteindelijk misschien die richting is waar ieder mens ertoe doet. Omdat jij en ik immers allebei tot leven geroepen zijn. Via die Ander die je nu eens boven tegenkomen kan of buiten, en dan weer – gelukkig maar - in je eigen binnenste. In die vreemde driehoeksrelatie waarin we staan tot elkaar. Moge het zo zijn.

Juut Meijer

*) regels uit 'lied op weg naar Emmaüs' van Dorothee Sölle